

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

КАФЕДРА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ТА МЕТОДИК
ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор

з науково-методичної та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

2015 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.4.3 МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «ПРИРОДОЗНАВСТВО»

напрямок підготовки 6.010102 «Початкова освіта»
Педагогічний інститут

Київ – 2015 рік

УДК 378.1(073)
ББК 74.580

Методика навчання освітньої галузі «Природознавство» : роб.навч.прог. [для студ. напр. підг. 6.010102 «Початкова освіта»] / уклад. Набільська О.В. – Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015. –

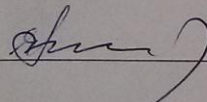
Розробники:

Набільська Ольга Вікторівна, старший викладач кафедри початкової освіти та методик природничо-математичних дисциплін Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

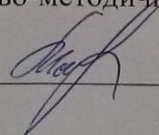
Робоча програма затверджена на засіданні кафедри початкової освіти та методик природничо-математичних дисциплін

Протокол від “4” 02 2015 року № 8

Завідувач кафедри початкової освіти та методик природничо-математичних дисциплін

_____ К.І. Волинець

Заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи

_____ М.А. Машовець

© КУ імені Бориса Грінченка, 2015 рік
© Педагогічний інститут, 2015 рік

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
Структура програми навчальної дисципліни	
I. Опис предмета навчальної дисципліни	6
II. Тематичний план навчальної дисципліни.....	7
III. Програма	
<i>Змістовий модуль I. Методологічні засади методики викладання освітньої галузі</i> <i>“Природознавство” .....</i>	<i>9</i>
<i>Змістовий модуль II. Методи навчання природознавства. Форми організації</i> <i>процесу навчання природознавства .....</i>	<i>10</i>
IV. Плани семінарських та практичних занять.....	12
V. Завдання для самостійної роботи.....	16
Карта самостійної роботи спеціаліста	18
X. Індивідуальна науково-дослідна робота (навчальний проект)	20
VII. Система поточного та підсумкового контролю.....	21
VIII. Методичне забезпечення курсу.....	24
IX. Методи навчання.....	24
XI. Питання до екзамену.....	25
XII. Навчально-методична карта дисципліни	27
XIII. Рекомендована література	
Основна.....	28
Додаткова.....	28

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою початкової освіти та методик природничо-математичних дисциплін на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану для всіх спеціальностей денної форми навчання.

Програму розроблено з урахуванням рекомендацій МОН України (лист № 1/9 – 736 від 06.12.2007р.) «Про Перелік напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями для підготовки педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста, магістра».

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати бакалавр відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Методика викладання освітньої галузі «Природознавство»», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Метою викладання дисципліни є:

- розкриття наукових концепцій, дидактико-методичних понять, методів та технологій сучасного уроку природознавства;
- надання допомоги студентам у процесі оволодіння професійною компетентністю, формування особистості майбутнього учителя, який зорієнтований не на передачу знань, а на особистісний розвиток дитини і потреби сучасної школи;

Завданням вивчення навчальної дисципліни є:

- створення умов для повноцінної реалізації та самореалізації потенційних професійних можливостей студента;
- оволодіння дидактико-методичними знаннями з навчальної дисципліни;
- усвідомлення практичної значущості теоретичних знань для творчої педагогічної діяльності вчителя;
- розвиток умінь моделювання навчально-виховного процесу уроків суспільствознавства;
- реалізація виховного спрямування предмета з метою формування професійних рис і якостей особистості;
- формування готовності до творчої активності у професійній діяльності.

Місце навчальної дисципліни в системі професійної підготовки фахівця

“Методика викладання освітньої галузі «Природознавство»” є основоположною дисципліною професійного становлення студентів, наукового осмислення ними основних положень методики викладання предмету «Природознавство» у початкових класах.

Інтегровані вимоги до знань і умінь з навчальної дисципліни

У курсі «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство»» інтегрується психолого-педагогічний зміст, на основі якого побудовано методичну систему управління цілісним процесом навчання природознавства у початковій школі. Та власне зміст шкільного природознавства як світоглядної дисципліни, що повинна забезпечити формування загальної наукової цілісної картини природи, у молодших школярів. Розкрити роль природничих знань у сфері культури: створити свідому мотивацію на здоровий спосіб життя, засвоєння норм і правил моралі, екологічної грамоти і свідомості, шанобливого ставлення до природи. Такий підхід зумовлюється важливою вимогою сучасної освіти - гуманізацією природничих знань.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- психолого-педагогічні, дидактико-методичні засади «Методики викладання природознавства» ;
- методи і прийоми формування загальної наукової картини природи у молодших школярів, засвоєння норм і правил моралі, екологічної грамоти і свідомості, шанобливого ставлення до природи.

Уміти:

- будувати урок природознавства як цілісну, складну, динамічну систему, основними складовими якої є організаційний дидактичний, психологічний, методичний, виховний та санітарно-гігієнічний аспект;
- організовувати професійну діяльність на уроці, яка передбачає: постановку доцільної та раціональної мети і завдань навчання; мотивацію спільної діяльності вчителя і учня, планування, діагностування, прогнозування, стимулювання навчання дитини;
- використовувати правила бережливого ставлення до природи, що обумовлюють первинну соціалізацію молодшого школяра ;
- створювати умови для розвитку дбайливого, відповідального ставлення до природи ;
- використовувати ігрові ситуації з метою вивчення проблем вчинків і наслідків поведінки учнів;
- створювати атмосферу творчості, можливості для активного спілкування молодших школярів.

Інтегровані вимоги до знань і умінь з навчальних модулів

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з 2 модулів.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 126 год., із них 18 год. – лекції, 16 год. – семінарські заняття, 6 год. – індивідуальна робота, 45 год. – самостійна робота.

Вивчення бакалаврами навчальної дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство»» завершується складанням екзамену.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

І. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: процес навчання та виховання студентів вищого навчального закладу в умовах реформування та модернізації системи освіти в Україні, формування особистості фахівця вищої кваліфікації.

Курс:	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: <i>3,5 кредити</i>	Шифр та назва галузі <i>0101 "Педагогічна освіта"</i>	Нормативна Рік підготовки: 2 Семестр: 4. Аудиторні заняття: 40 годин, з них:
Змістові модулі: <i>2 модулі</i>	Шифр та назва напрямку підготовки: <i>6.010102 Початкова освіта</i>	Лекції (теоретична підготовка): <i>18 годин</i> Семінарські заняття: <i>16 годин</i> Індивідуальна робота: <i>6 годин</i>
Загальний обсяг дисципліни (години): <i>126 годин</i>	Освітньо-кваліфікаційний рівень <i>"бакалавр"</i>	Модульний контроль : <i>5 години</i> Самостійна робота: <i>45 годин</i> Вид контролю: <i>екзамен.</i> Семестровий контроль: <i>36 год</i>

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семинарських	Індивідуальна робота	Модульна контрольна	Самостійна робота
Змістовий модуль I								
Методологічні засади методики викладання освітньої галузі “Природознавство”								
1.	Методика викладання освітньої галузі “Природознавство” як педагогічна дисципліна	6	2	2				4
2.	Зміст курсу “Природознавство” у сучасній початковій школі. Система знань та умінь у курсі «Природознавство»	10	6	2	2	2		4
3.	Методика формування і розвиток природничих понять. Методика формування умінь та навичок у процесі навчання природознавства	8	4	2	2			4
Модульний контроль		2	2				2	
Разом		26	12	6	4	2	2	12
Змістовий модуль II								
Методи навчання природознавства. Форми організації процесу навчання природознавства								
1	Методи організації процесу навчання у методиці вивчення курсу природознавства. Вибір методів у процесі навчання.	8	4	2		2		4
2	Урок – основна форма організації процесу навчання. Типи і структура уроків природознавства.	6	2	2				4
3	Комбінований урок	6	2	2				4
4	Предметний урок	6	2	2				4
5	Застосування методу розповіді на етапі засвоєння нових знань, умінь і навичок	4	2		2			2
6	Застосування методу бесіди на уроках природознавства.	4	2		2			2
7	Практичні роботи на етапі застосування засвоєних знань, умінь і навичок	4	2		2			2
8	Методика використання методу досліджу на предметному уроці.	4	2		2			2
9	Урок-екскурсія	6	4	2		2		2

10	Розвиток спостережливості на уроці – екскурсії.	4	2		2			2
11	Позаурочна і позакласна робота з природознавства.	4	2	2				2
12	Екологізація змісту курсу «Природознавство».	7	4		2	2		3
	<i>Модульний контроль</i>	3					3	
	<i>Разом</i>	64	30	12	12	6	3	33
	<i>Семестровий контроль</i>	36						
	<i>Разом за навчальним планом</i>	126	40	18	16	6	5	45

ІІІ. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

Психолого-педагогічні основи побудови методичної системи навчання курсу «Природознавство» у початковій школі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

Методологічні засади методики викладання освітньої галузі «Природознавство»

Лекція 1. Методика викладання освітньої галузі «Природознавство» як педагогічна дисципліна. (2 год.)

Предмет, мета та завдання методики викладання курсу «Природознавство» у початкових класах. Зміст, мета і завдання навчального предмета.

Методологічні основи методики викладання курсу «Природознавство», зв'язок з іншими науками, методи дослідження.

Лекція 2. Зміст курсу «Природознавство» у сучасній початковій школі.

Система знань та умінь у курсі «Природознавство» (2 год.)

Методологічні основи методики викладання курсу «Природознавство», зв'язок з іншими науками, методи дослідження. Методика викладання освітньої галузі «Природознавство» як наука. Предмет, завдання і методи дослідження методики викладання курсу «Природознавство». Історична обумовленість розвитку методики викладання природознавства у початкових класах. Розвиток методики викладання природознавства на сучасному етапі.

Методика постановки цілей і завдань на уроках природознавства. Методика організації засвоєння знань.

Місце в системі вивчення педагогічних цілей, відповідність теоретичних положень загальної структури змісту природознавства. Освітні, розвивальні, виховні, педагогічні цілі.

Сприймання уявлення. Методика формування природничих уявлень. Визначення освітніх цілей процесу навчання на уроці. Одиничні і загальні уявлення.

Лекція 3. Методика формування і розвиток природничих понять. Методика формування умінь та навичок у процесі навчання природознавства. (2 год.)

Характеристика природничих понять. Методика формування та розвиток природничих понять. Етапи формування понятійного апарату молодшого школяра:

- мотиваційна і змістова підготовка до засвоєння понять;
- організація чуттєвого сприймання предметів або явищ;

- організація розумової діяльності, спрямованої на виділення істотних ознак;
- узагальнення і словесне визначення суті поняття, позначення його відповідним терміном;
- введення сформованого поняття в систему знань.

Формування умінь у процесі навчання курсу «Природознавство». Методика формування умінь у процесі навчання курсу «Природознавство». Уміння аналізувати об'єкти природи, виділяти істотні ознаки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки і природі. Уміння класифікувати, аналізувати об'єкти природи; формувати пізнавальні запитання, доводити судження. Уміння організовувати своє робоче місце, орієнтуватися в часі, планувати навчальну діяльність.

Методика перевірки знань та умінь на уроках природознавства. Виявлення видів знань, рівнів їх засвоєння (репродуктивне відтворення, застосування у подібній та новій ситуації); якісних характеристик (повнота і глибина, оперативність і гнучкість, конкретність і узагальненість, систематичність і системність, усвідомленість і міцність). Діяльність учнів під час перевірки засвоєння знань. Способи перевірки: розповідь, дослід, практичні роботи.

Семінарське заняття №1. Аналіз програм та навчально-методичних комплектів курсу «Природознавство». Принцип добору змісту навчального матеріалу та складові початкового природничого курсу. (2 год.)

Семінарське заняття № 2. Методика формування та розвиток природничих понять. Методика формування умінь та навичок у процесі навчання курсу «Природознавство». (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Методи навчання природознавства. Форми організації процесу навчання природознавства

Лекція 1. Методи організації процесу навчання у методиці вивчення курсу природознавства. Вибір методів у процесі навчання. (2 год.)

Методи і прийоми навчання курсу «Природознавство». Поняття методу навчання як дидактичної категорії. Класифікація методів навчання. Характеристика методів навчання на основі їх внутрішньої психологічної дії. Суть і структура методів навчання природознавства, характеристика методів навчання. Загально-дидактичний і конкретно-предметний методи навчання.

Класифікація методів навчання. Закономірність послідовності системи дій учителя, які забезпечують досягнення дидактичних цілей. Інформаційно-рецептивний метод навчання, спонукально-репродуктивний метод навчання. Методи проблемного навчання. Критерії вибору навчального матеріалу.

Вибір методів і прийомів та їх конструювання.

Лекція 2. Урок – основна форма організації процесу навчання. Типи і структура уроків природознавства. (2 год.)

Типи і структура уроків «Природознавство». Вимоги до уроку як основної форми навчально-виховного процесу. Типи і структура уроків курсу «Природознавство».

Лекція 3. Комбінований урок. (2 год.)

Методика етапу організації класу; постановки цілей, завдань уроку; засвоєння нових знань, умінь і навичок. Сприймання і усвідомлення у процесі засвоєння навчального матеріалу. Осмислення у процесі засвоєння. Закріплення у процесі засвоєння. Функції закріплення навчального матеріалу. Методика етапу систематизації, узагальнення засвоєних знань, умінь і навичок. Методика етапу застосування засвоєних знань, умінь і навичок. Методика етапу перевірки засвоєних знань, умінь і навичок. Методика організації домашньої навчальної роботи.

Лекція 4 Предметний урок. (2 год.)

Особливості предметного уроку. Дидактична структура предметного уроку. Методика організації предметного уроку.

Лекція 5. Урок-екскурсія. (2 год.)

Дидактична мета і структура уроку-екскурсії. Специфіка методики організації і проведення уроку-екскурсії. Особливості складання логічної схеми змісту цього уроку. Поточний урок-екскурсія. Вступний урок-екскурсія. Підсумковий урок-екскурсія. Узагальнюючий урок-екскурсія.

Лекція 6. Позаурочна і позакласна робота з природознавства (2 год.)

Позаурочна і позакласна робота у курсі «Природознавство». Цілі та методи позакласної роботи. Форми позакласної роботи. Основні напрямки позакласної та позашкільної роботи з природознавства. Система позашкільних закладів еколого-натуралістичного спрямування в Україні.

Семінарське заняття № 1. Застосування методу розповіді на етапі засвоєння нових знань, умінь і навичок (2 год.)

Семінарське заняття № 2. Застосування методу бесіди на уроках природознавства. (2 год.)

Семінарське заняття № 3. Методика використання методу дослідів на предметному уроці. (2 год.)

Семінарське заняття № 4 Практичні роботи на етапі застосування засвоєних знань, умінь і навичок (2 год.)

Семінарське заняття № 5. Розвиток спостережливості на уроці – екскурсії. (2 год.)

Семінарське заняття № 6. Екологізація змісту курсу «Природознавство». (2 год.)

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль I

Методологічні засади методики викладання освітньої галузі «Природознавство»

Семінар 1

**Тема. Аналіз програм та навчально-методичних комплектів курсу
«Природознавство». Принцип добору змісту навчального матеріалу та
складові початкового природничого курсу (2 год.)**

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Основні дидактичні принципи: науковості, доступності, систематичності і послідовності.
  2. Аналіз програм курсу «Природознавство» з точки зору реалізації батьківщинознавчого, краєзнавчого, українознавчого, народознавчого принципів.
  3. Санітарно-гігієнічні вимоги до викладання курсу.
- II. Перевірка виконаної самостійної роботи.
- III. Захист навчального проекту.

Література:

- **основна:** [1,2,4];
- **додаткова:** [1,5,7].

Семінар 2

**Тема. Методика формування та розвиток природничих понять. Методика
формування умінь та навичок у процесі навчання курсу «Природознавство».
(2год.)**

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Аналіз етапів формування понятійного апарату молодшого школяра:
  - мотиваційна і змістова підготовка до засвоєння понять;
  - організація чуттєвого сприймання предметів або явищ;
  - організація розумової діяльності, спрямованої на виділення істотних ознак;
  - узагальнення і словесне визначення суті поняття, позначення його відповідним терміном;
  - введення сформованого поняття в систему знань.
2. Презентація фрагмента виховного заходу (тема на вибір студента) з використанням понятійного апарату.

3. Аналіз виховного заходу (фрагмента) за критеріями, визначеними студентами.
- II. Перевірка виконаної самостійної роботи.
- III. Захист навчального проекту.

Література:

- **основна:** [1,2,4];
- **додаткова:** [1,5,7].

Семінар 3

Тема. Методика формування умінь та навичок у процесі навчання природознавства (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

Завдання для студентів.

1. Дати визначення понять «уміння», «навичка».

2. Розробити зразки завдань для учнів 4 класу, що перевіряють в них:

- уміння аналізувати об'єкти природи, виділяти істотні ознаки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки в природі.

- уміння класифікувати об'єкти природи; формувати пізнавальні запитання, доводити судження.

Література:

- **основна:** [1,2,4];
- **додаткова:** [1,5,7].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Методи навчання природознавства. Форми організації процесу навчання природознавства

Семінар 1

Тема. Застосування методу розповіді на етапі засвоєння нових знань, умінь і навичок (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Аналіз структури змісту розповіді.

2. Педагогічне керування пізнавальною діяльністю учнів у процесі розповіді.

3. Види розповіді за змістом.

4. Види розповіді за рівнем пізнавальної самостійності учнів.

5. Застосування методу розповіді на етапі засвоєння нових знань, умінь і навичок

6. Презентація фрагмента навчального заходу (тема на вибір студента) з використанням розповіді як навчального методу на уроці природознавства.

7. Аналіз фрагмента навчального заходу за критеріями, визначеними студентами.

II. Перевірка виконаної самостійної роботи.

III. Захист навчального проекту.

Література:

- *основна*: [1,2,4];
- *додаткова*: [1,5,7].

Семінар 2

Тема. Застосування методу бесіди на уроках природознавства. (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Суть бесіди на уроках природознавства.
2. Аналіз ставлення запитань у бесіді, вимоги до запитань.
3. Види бесід за рівнем пізнавальної самостійності учнів.
4. Використання бесіди на різних етапах уроку природознавства

II. Перевірка виконаної самостійної роботи.

III. Захист навчального проекту.

Література:

- *основна*: [1,2,4];
- *додаткова*: [1,5,7].

Семінар 3

Тема. Методика використання методу дослідження на предметному уроці. (2 год.)

План заняття

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Суть дослідження, методика використання дослідження.
2. Аналіз критеріїв вибору дослідження.
3. Структура дослідження.
4. Види дослідження за рівнем пізнавальної самостійності учнів.
5. Види дослідження за тривалістю виконання.
6. Методика використання методу дослідження на предметному уроці.

II. Перевірка виконаної самостійної роботи.

III. Захист навчального проекту.

Література:

- *основна*: [1,2,4];
- *додаткова*: [1,5,7].

Семінар 4

Тема. Практичні роботи на етапі застосування засвоєних знань, умінь і навичок (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Аналіз спостереження як практичного методу навчання.

2. Аналіз щоденників спостереження за природою, та їх практичне значення.
3. Дослідницька діяльність.
4. Практичні роботи на етапі застосування засвоєних знань, умінь і навичок

II. Перевірка виконаної самостійної роботи.

III. Захист навчального проекту.

Література:

- **основна:** [1,2,4];
- **додаткова:** [1,5,7].

Семінар 5

Тема. Розвиток спостережливості на уроці – екскурсії. (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Суть спостереження та його структура.
2. Види спостережень за формою організації діяльності учнів.
3. Види спостережень за часом проведення.
4. Види спостереження за видом пізнавальної самостійності учнів.
5. Методика використання методу спостереження на уроках природознавства. Розвиток спостережливості на уроці – екскурсії

II. Перевірка виконаної самостійної роботи.

III. Захист навчального проекту.

Література:

- **основна:** [1,2,4];
- **додаткова:** [1,5,7].

Семінар 6

Тема. Екологізація змісту курсу «Природознавство» (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Охорона природного середовища.
2. Екологічна етика при вивченні початкового курсу «Природознавство».
3. Екологізація змісту курсу «Природознавство».
4. Формування екологічної культури та свідомості молодшого школяра. .
5. Світорозуміння та свідоме ставлення до навколишнього середовища, його активний захист.

II. Перевірка виконаної самостійної роботи.

III. Захист навчального проекту.

Література:

- **основна:** [1,2,4];
- **додаткова:** [1,5,7].

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Методологічні засади методики викладання освітньої галузі “Людина і світ”

Тема 1. Методика викладання освітньої галузі “Природознавство” як педагогічна дисципліна. – 4 год.

1. Опрацювати матеріали лекції № 1.
2. Проаналізувати завдання і методи дослідження методики викладання курсу «Природознавство».
3. Принципи навчання природознавства.
4. Процес навчання.
5. Структура процесу навчання природознавства.
6. Завдання навчального предмета.

Тема 2 Зміст курсу “Природознавство” у сучасній початковій школі.

Система знань та умінь у курсі “Природознавство”. – 4 год.

1. Історична обумовленість розвитку методики викладання природознавства у початкових класах.
1. Принципи навчання природознавства. Процес навчання.
2. Структура процесу навчання природознавства
3. Завдання навчального предмета.
4. Аналіз діючих варіативних програм та навчально-методичних комплектів курсу «Природознавство».
6. Гуманізація процесу навчання курсу «Природознавство».
7. Визначення освітніх цілей процесу навчання на уроці.
8. Освітні, розвивальні, виховні, педагогічні цілі.

Тема 3. Методика формування і розвиток природничих понять. Методика формування умінь та навичок у процесі навчання курсу «Природознавство». – 4 год.

1. Формування та розвиток природничих понять.
2. Етапи формування понятійного апарату молодшого школяра.
3. Формування умінь у процесі навчання курсу «».
4. Перевірка знань та умінь на уроках природознавства.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Методи навчання природознавства. Форми організації процесу навчання природознавства

Тема 1. Методи організації процесу навчання у методиці вивчення курсу «Природознавство». (4 год.)

1. Класифікація методів навчання.

2. Інформаційно-рецептивний метод навчання, спонукально-репродуктивний метод навчання.
3. Вибір методів і прийомів та їх конструювання.
4. Принцип наочності у навчанні природознавства:
  - Живі і неживі об'єкти природи..
  - Групи натуральних об'єктів.
  - Використання образотворчих засобів наочності у викладанні природознавства.
  - Використання навчальних кінофільмів та телепередач, грамзаписів, магнітофонних записів, статичних засобів наочності.
  - Матеріальні та ідеальні навчальні моделі.
  - Використання засобів наочності на уроках природознавства.

Тема 2. Урок – основна форма організації процесу навчання. Типи і структура уроків курсу «Природознавство». (4 год.)

1. Типи і структура уроків курсу «Природознавство».

Тема 3. Комбінований урок. (4 год.)

1. Сприймання і усвідомлення у процесі засвоєння навчального матеріалу.
2. Закріплення у процесі засвоєння.
3. Методика етапу систематизації, узагальнення засвоєних знань, умінь і навичок.
4. Методика етапу перевірки засвоєних знань, умінь і навичок. Методика організації домашньої навчальної роботи.

Тема 4. Предметний урок. (4 год.)

1. Особливості предметного уроку.
2. Методика організації предметного уроку.

Тема 5. Застосування методу розповіді на етапі засвоєння нових знань, умінь і навичок (4 год.)

1. Види розповіді за змістом.
2. Види розповіді за рівнем пізнавальної самостійності учнів.

Тема 6. Застосування методу бесіди на уроках природознавства (4 год.)

1. Види бесід за рівнем пізнавальної самостійності учнів.

Тема 7. Практичні роботи на етапі застосування засвоєних знань, умінь і навичок (2 год.)

1. Практичні методи навчання: спостереження.
2. Щоденник спостереження за природою.

Тема 8. Методика використання методу дослідів на предметному уроці (2 год.)

1. Суть дослідів.
2. Види дослідів за рівнем пізнавальної самостійності учнів.

3. Види дослідів за тривалістю виконання.

Тема 9. Урок – екскурсія. (2год.)

1. Специфіка методики організації і проведення уроку-екскурсії.
2. Поточний урок-екскурсія.
3. Вступний урок-екскурсія.
4. Підсумковий урок-екскурсія. Узагальнюючий урок-екскурсія.

Тема 10. Розвиток спостережливості на уроці – екскурсії. (2 год.)

1. Види спостережень за тривалістю виконання. Види спостережень за формою організації діяльності учнів.
2. Види спостережень за часом проведення. Види спостережень за видом пізнавальної самостійності.

Тема 11. Позаурочна і позакласна робота з природознавства. (2 год.)

1. Позаурочна і позакласна робота у курсі «Природознавство».
2. Основні напрямки позакласної та позашкільної роботи з природознавства.
3. Система позашкільних закладів еколого-натуралістичного спрямування в Україні.

Тема 12. Екологізація змісту курсу «Природознавство». (3 год.)

1. Охорона природного середовища.
2. Екологічна етика при вивченні початкового курсу «Природознавство».
3. Екологізація змісту курсу «Природознавство».
4. Формування екологічної культури та свідомості молодшого школяра. .
5. Світорозуміння та свідоме ставлення до навколишнього середовища, його активний захист.

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. Психолого-педагогічні основи побудови методичної системи навчання курсу «Природознавство» у початковій школі			
Тема 1. Методика викладання освітньої галузі “Людина і світ” як педагогічна дисципліна. (4 год.)	Семінарське заняття, екзамен	5	
Тема 2. Зміст курсу “Природознавство” у сучасній початковій школі. (4 год.)	Семінарське заняття, екзамен	5	

Тема 3. Методика формування і розвиток природничих понять. Методика формування умінь та навичок у процесі навчання курсу «Я Україна». Система знань та умінь у курсі «Природознавство» (4 год.)	Семінарське заняття, екзамен	5	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II Методи навчання природознавства. Форми організації процесу навчання природознавства			
Тема 1. Методи організації процесу навчання у методиці вивчення курсу «Природознавство». (4 год.)	Семінарське заняття, екзамен	5	
Тема 2. Урок – основна форма організації процесу навчання. Типи і структура уроків курсу «Природознавство». (4 год.)	Семінарське заняття, екзамен	5	
Тема 3. Комбінований урок. (4 год.)	Семінарське заняття, екзамен	5	
Тема 4. Предметний урок. (4 год.)	Семінарське заняття, екзамен	5	
Тема 5. Застосування методу розповіді на етапі засвоєння нових знань, умінь і навичок (4 год.)	Семінарське заняття, екзамен	5	
Тема 6. Застосування методу бесіди на уроках природознавства (2 год.)	Семінарське заняття, екзамен	5	
Тема 7. Практичні роботи на етапі застосування засвоєних знань, умінь і навичок (2 год.)		5	
Тема 8. Методика використання методу досліджу на предметному уроці (2 год.)	Семінарське заняття, екзамен	5	
Тема 9. Урок – екскурсія. (2год.)	Семінарське заняття, екзамен	5	
Тема 10. Розвиток спостережливості на уроці – екскурсії. (2 год.)	Семінарське заняття, екзамен	5	
Тема 11. Позаурочна і позакласна робота з природознавства. (2 год.)	Семінарське заняття, екзамен	5	
Тема 12. Екологізація змісту курсу «Природознавство». (3 год.)	Семінарське заняття, екзамен	5	
Разом 45 год.	Разом	75	

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

(навчальний проект)

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності бакалавра, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання бакалаврами ІНЗД прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Методика викладання освітньої галузі «Природознавство»» у початкових класах – це вид науково-дослідної роботи бакалавра, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- ✓ конспект із теми (модуля) за заданим планом;
- ✓ конспект із теми (модуля) за планом, який студент розробив самостійно ;
- ✓ анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, історико-педагогічні розвідки;
- ✓ повідомлення з теми, рекомендованої викладачем;
- ✓ повідомлення з теми (без рекомендації викладача): сучасні відкриття у педагогічній науці, аналіз інформації, самостійні дослідження;
- ✓ розробки детального плану конспекту з використанням проектної технології з курсу «Природознавство» та презентація (тема уроку за вибором студента) – **30 балів.**

Орієнтовна структура ІНДЗ – науково-педагогічного дослідження у вигляді розробки детального плану конспекту з використанням проектної технології з курсу «Природознавство» та презентація (тема уроку за вибором студента). Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 7.1 і 7.2.

Критерії оцінювання ІНДЗ
(науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату)

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Творчий підхід у процесі підбору навчального змісту уроку	5 балів
2.	Доцільний підбір наочно-дидактичного матеріалу	3 бали
3.	Використання новітніх технологій	5 балів
4.	Дотримання принципу науковості	4 бали
5.	Опрацювання додаткової літератури	5 балів
6.	Якісне технічне оформлення робіт	4 бали
7.	Своєчасне подання звітних матеріалів	4 бали
Разом		30 балів

Шкала оцінювання ІНДЗ
(науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату)

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	30-25	Відмінно
Достатній	24-17	Добре
Середній	16-8	Задовільно
Низький	7-0	Незадовільно

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення бакалаврів із дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство»» у початкових класах, оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення

у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 8.1, табл. 8.2.

Таблиця 8.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів (за одиницю)	Кількість рейтингових балів
1	Відвідування лекцій	1	9
2	Відвідування семінарських занять	1	8
3	Робота на семінарських заняттях	10	80
4	Виконання завдань для самостійної роботи (домашнього завдання)	5	75
5	Індивідуальна навчально-дослідницька робота	1	30
6	МКР	25	50
Підсумковий рейтинговий бал			252

$252 : 60 = 4,2$ – коефіцієнт

Кількість набраних балів студентом (під час вивчення I-IV модулів) – К

Кількість балів з якими студент допускається до іспиту – Х

$K : 4,2 = X$

У процесі оцінювання навчальних досягнень бакалаврів застосовуються такі методи:

➤ **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.

➤ **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат, есе.

➤ **Комп'ютерного контролю:** тестові програми.

➤ **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 8.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки

ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1 – 34	«незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом)	F
35 – 59	«незадовільно» (з можливістю повторного	FX

	складання)	
60 – 74	«задовільно»	ED
75 – 89	«добре»	CB
90 – 100	«відмінно»	A

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл. 8.3.

Таблиця 8.3

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень бакалаврів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу бакалавра на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує бакалавр за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань бакалаврів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

IX. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; ділова гра; мозковий штурм.

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;

- ✓ засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);

XI. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Предмет і завдання методики викладання курсу «Природознавство» в початковій школі.
2. Методологічні основи і методи наукового дослідження.
3. Формування умінь і навичок у процесі навчання курсу «Природознавство».
4. Використання засобів наочності у процесі вивчення курсу «Природознавство».
5. Особливості методики використання натуральних засобів наочності.
6. Особливості методики використання образотворчих засобів наочності.
7. Особливості методики використання аудіовізуальних засобів наочності.
8. Особливості методики використання моделей як засобів наочності.
9. Зміст та організація дослідницької діяльності молодших школярів у курсі "Природознавство".
10. Методи та прийоми ознайомлення з природою у початкових класах.
11. Суть бесіди як методу навчання.
12. Розповідь як метод навчання та її види.
13. Особливості методики проведення спостереження. Види спостережень.
14. Особливості методики проведення дослідів під час вивчення курсу «Природознавство».
15. Особливості методики проведення практичної роботи.
16. Типи і структура уроків курсу «Природознавство». Вимоги до уроку як основної форми навчально-виховного процесу.
17. Комбінований урок. Макроструктура комбінованого уроку з природознавства. Мікроструктуру уроку. Визначення в кожному конкретному випадку.
18. Дидактична мета і структура уроку-екскурсії.
19. Особливості методики проведення предметного уроку.
20. Позаурочна і позакласна робота з природознавства.
21. Засоби активізації пізнавальної діяльності в процесі вивчення природознавства.
22. Використання усної народної творчості у курсі "Природознавство".
23. Ознайомлення з обрядами, як складової екологічного виховання молодших школярів.
24. Формування спостережливості у молодших школярів засобами усної народної творчості.
25. Розвиток просторових уявлень та спостережливості у молодших школярів.
26. Формування конкретних та образних уявлень природничого світогляду в учнів початкових класів.
27. Організація спостережень за рівнем пізнавальної самостійності молодших школярів.
28. Методика спостережень за формою організації діяльності молодших школярів.
29. Методика спостережень за тривалістю виконання у курсі "Природознавство".

30. Міжпредметні зв'язки при вивченні курсу природознавства у початкових класах.
31. Особливості використання дидактичної гри на етапі закріплення вивченого матеріалу на уроці природознавства.
32. Гуманістичне виховання молодших школярів засобами природи.
33. Організація пошукової діяльності молодших школярів на уроках природознавства.
34. Використання дослідницького методу в навчанні молодших школярів.
35. Структурно-логічні схеми як засіб формування природничих понять у молодших школярів.
36. Розвиток екологічної освіти молодших школярів у курсі "Природознавство".
37. Виховання доброзичливого ставлення до природи молодших школярів.
38. Екологічне виховання молодших школярів засобами народних традицій.
39. Система позашкільних закладів еколого-натуралістичного спрямування в Україні.
40. Взаємозв'язки між загальними компонентами змісту освіти.
41. Характеристики структури компонентів особливості та умови їх формування у процесі навчання.
42. Загальна характеристика учіння.
43. Характеристика самоуправління вчителя власною педагогічною діяльністю.
44. Педагогічні цілі і зміст курсу природознавства у початкових класах.
45. Методика формування природознавчих уявлень.
46. Методика формування природознавчих понять.
47. Суть поняття як форми знань.
48. Система понять в навчальному предметі.
49. Методика формування умінь у процесі навчання природознавства.
50. Суть понять: "уміння", "навичка".
51. У чому полягають особливості первинних і вторинних умінь.

Рекомендована література

Основна:

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: навч. посіб. / Т.М. Байбара. К.: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Брыкина Н.Т. Нестандартные и интегрированные уроки по курсу „Окружающий мир”: 1-4 класс / Н.Т. Брыкина., О.Е. Жиренко, Л.П. Барылкина. – М.: ВАКО, 2004. – 320 с.
3. Козина Е.Ф. Методика преподавания естествознания: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Е.Ф. Козина, Е.Н. Степаняп. – М.: Академия, 2004. – 496 с.
4. Миронов А.В. Методика изучения окружающего мира в начальных классах: учеб. пособие для студентов факультетов педагогики и методики начального образования педвузов / Л. В. Миронов. – М.: Педагогическое общество России, 2002. – 360 с.
5. Нарочна Л.К., Ковальчук Г.В., Гончарова К.Д. Методика викладання природознавства. – К.: Вища школа, 1990. – 302с.

Додаткова:

1. Біда О.А. Супутник природознавства. Природничо-екологічний тлумачний словник: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. та класоводів. – К.: Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2003. – 336 с.
2. Бровкина Е.Т. и др. Ознакомление с окружающим миром. Природоведение: методика преподавания в начальной школе: Учеб. пособие для студ. – М.: Изд. центр “Академия”, 2000. – 224с.
3. Виноградова Н.Ф. Окружающий мир: 1-4 классы. Методика обучения. – М.: Вентане-Графф, 2002. – 240с.
4. Голубева Е. Занимательное естествознание (серия “Нескучный учебник”). Сиб: Тригон, 1997. – 368с.
5. Губанова Т.М. Опыты мыследеятельной педагогики: Методическое пособие. – М.: Институт учебника “Пайдея”, 1998. – 296с.
6. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения: Учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Издательский центр “Академия”, 2004. – 288с.
7. Intel: Навчання для майбутнього / (Д.Кендау, Д.Доерти, Д.Йост; адапт. Н.В.Морзе. Н.П.Дементієвська; рсд. Т.Нанаєва). К.: Вид-во „Нора-пріит”, 2006.